

VITA SANCTI MAURI

EPISCOPI CÆSENATIS ET CONFESSORIS, EX ORDINE S. BENEDICTI ASSUMPTI.

(20 Jan.)

Cum notis Joannis Bollandi S. J.

PROLOGUS.

Cupientes aliquid scribere ad gloriam Dei nostri de B. Mauro pontifice, sic auditorum desiderio satisfacere cupimus, ut juxta digestæ relationis modum, veritati per omnia consulamus. Contemnendus quippe pincerna est qui, dum vini copiam jactat, facem quoque punienda temeritate propinat. Improbus opipator est, qui tanta ambitione aliis convivium præparat, ut in semetipsum æstuantis famis incendium sævire permittat. Temerarius nihilominus narrator est qui, dum laudum præconiis alios extollere nititur, ipse mergi in falsitatis barathrum non veretur. Nonnulli enim Deo se deferre existimant, si, ad deferenda laudis ejus insignia, falsitatis argumenta componant; qui nimirum si egregii prædicatoris verba diligenter attenderent, talia non sentirent. Ait enim Corinthiis: *Si autem Christus non resurrexit, inanis ergo est prædicatio nostra, vana est fides vestra; invenimur autem et falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscitaverit Christum, quem 419 non suscitavit (I Cor. III).* Secundum hæc ergo apostolica verba falsus testis Deo merito dicitur qui, indiscrete eum cupiens laudare, mentitur; et adversus Deum procul dubio perhibet testimonium quisquis in ejus laude perversa molitur arte commentum. Propheta quoque terribiliter intonat, dicens: *Odisti omnes qui operantur iniquitatem, perdes eos qui loquuntur mendacium (Psal. V).* Nimirum manifeste declarans quia, sicut levius est odire quam perdere, ita etiam tolerabilius est iniquitatem ex infirmitate perficere, quam ex studio mendacia fabricare.

Hinc est quod per Jeremiam de mendacibus dicitur: *Docuerunt linguas suas loqui mendacium; ut inique agerent laboraverunt (Jer. IX).* Qui enim simplicem veritatem ultro oblatam proferre facile poterant, satagunt, ut mendacia cum labore confingant. Hic, si quis nos longæ præfationis forte redarguat, atque id quod in Machabæorum libro scriptum est austerus censor opponat: *Stultum est, inquiens, ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi (II Machab. II);* hanc reddimus rationem, quia, ubi

A materiæ abundantia suppetit, ipsa styli prolixitas prohibet in talibus inmorari. Hic autem, ubi de beati viri virtutibus pauca quæ scribi debeant præsto sunt, utilius arbitramur ad ædificationem audientium, ad quam omnis ecclesiastica intendit Scriptura, in proemio contra mendacium scribere, quam pro narrationis inopia ipsam historiam mendaciorum finibus protelare.

Igitur, quæ de vita vel miraculis B. Mauri ad nostram notitiam pervenire potuerunt, juxta quod quorundam monachorum non omnino contemptibilem conjicere narratione potuimus, fidelibus Christi fideliter intimamus.

CAPUT PRIMUM.

S. Mauri episcopatus. In eo gesta.

B. Eo itaque tempore cum adhuc Romana Ecclesia spatiosius multo quam nunc possessionum jura protenderet, et inter cætera Cæsenate etiam oppidum (150) possideret, contigit ut eadem Cæsenam suam privaretur episcopo. Cumque Romanus pontifex (151) cerneret nepotem suum, beatum videlicet Maurum, virtutum gradibus ad alta conscendere, et in sanctæ conversationis studio non segniter vigilare (152), congruum duxit ut talem virum ad sacerdotalis officii apicem promoveret, quatenus lucerna Spiritus sancti non sub modio delitesceret, sed, super candellabrum posita, omnes qui in domo Dei sunt sacræ doctrinæ radiis illustraret. Quid plura? Tandem beatus Maurus Cæsenatis Ecclesiæ cathedram, divina providentia disponente, suscepit. Idcirco autem vel regis qui tunc imperabat, aut ipsius apostolici 420 præsulis hic interponere nomina prætermisimus, quia cum ipsis qui nobis reliqua dictant, hæc pariter ignoramus. Eorum namque vocabula in antiquis quidem tomis (153) se vidisse commemorant, sed cum civitas ante hæc flammis fuisset exusta, monumenta quoque perhibent simul fuisse consumpta.

Cum igitur vir Domini Maurus tam arduæ curæ sibi conspexisset onus impositum, sicut de beato Paulo legitur (Gal. I), nequaquam acquievit carni et sanguini, sed cœpit se in divinis obsequiis tanto vigilantior reddere, quanto sibi noverat et tot

J. BOLLANDI NOTÆ.

(150) Leander Albertus: *Cæsenates Longobardorum temporibus in fide urbis Romæ constanter hæserunt.*

(151) Joannem IV hunc fuisse tradit Ferrarius, ut

ante scriptum.

(152) Menardus hinc probare conatur, monachum fuisse Maurum.

(153) Sur., *codicibus.*

subditorum custodiam imminere. Perpendens namque quia ars est artium regimen animarum, congruum iudicabat nec interiorum curam exteriorum occupatione minuere, nec rursus exteriorum providentiam interiorum sollicitudine funditus declinare: ne videlicet aut exterioribus deditus, ab intimis omnino corrueret, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debebat proximis, negligentius exhiberet.

Sæpe namque nonnulli, velut oblitæ quod fratribus animarum causa prælati sunt, tanto cordis annisu sæcularibus curis inserviunt, quod has, cum adsunt, se agere exsultant: ad has etiam, cum desunt, turbulentis cogitationum æstibus anhelant. Cumque ab his, cessante forsitan opportunitate, quieti sunt, ipsa deterius sua quiete fatigantur. Voluptatem namque decernunt, si actionibus deprimantur, laborem putant, si in terrenis negotiis non laborant. At contra, nonnulli gregis quidem curam suscipiunt, sed sic sibi vacare ad spiritualia appetunt, ut rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cum curare corporalia funditus negligunt, subditorum necessitatibus minime occurrunt; quorum nimirum prædicatio plerumque despicitur, quia, dum delinquentium facta corripunt, sed tamen eis necessaria præsentis vitæ non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinæ sermo non penetrat, si hunc apud ejus animum manus misericordiæ non commendat. Tunc autem verbi semen facile germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Hæc autem idcirco de diversis pastorum moribus loquimur, ut quam prudens, quam moderata in beato Mauro fuerit discretio, demonstramus. Qui nimirum, dum neque contemplativæ vitæ otium sectando, activam omnino deseruit, neque per activæ lassitudinem (154) libere discurrendo, a contemplatione recessit, et, ut ita dixerim, per auream viam coelestis regni celsitudinem penetravit.

Denique dum in episcopio suo degeret, et commissam sibi Ecclesiam strenue gubernaret, cepit talem locum sollicita mentis indagatione perquirere, ubi ad tempus et a sæcularium turba secedere et soli Deo posset specialius adhærere; Domini sui scilicet non segnis imitator, 421 qui per diem in urbibus prædicabat, noctu vero in monte orationibus insistebat (*Luc. xxi*). Dumque in dies hujus anxietatis magis ac magis cura succresceret, tandem adjecit oculum ad breve quoddam promontorium, quatuor fere stadiis ab exigua urbe semotum. Vocabatur autem saltus Spatiani, locus scilicet nec præruptis cacuminibus sublimius ad alta porrectus, nec omnino depressus in imâ, ad arvalis lamæ (155) videbatur planitatem cœquatus;

J. BOLLANDI NOTÆ.

(154) Sur., latitudinem.

(155) Lama, lacuna est, sive aquarum collectio.

(156) Leander. *Intus ad Æmiliam, inprimis Apenini collibus, qui vite, ficu, oleo, cæterisque fructiferis arboribus conferti sunt, prope Cæsenam cœnobium est sumptuosum cum cæde calitum Regiæ, quam*

sed ita erat congruo tenore in quodam medullio constitutus, ut et super se positus liberam visendæ totius pene diocesis facultatem tribueret, se autem ascendentes nequaquam excelsior declivis processibus fatigaret. Erat enim mons ille nemorosa diversarum arborum densitate vestitus. Hic itaque mons ita beati viri aspectibus placuit, ac si montem Oliveti adiacere urbi Hierusalem cerneret, atque hunc psalmum non immerito cum Propheta concinere potuisset: *Memor, inquit, ero tui, Domine, de terra Jordanis et Hermonim, a monte modico (Psal. xli; 7)*; quem videlicet montem prius a Romano pontifice, sub cuius jure detinebatur, petiit, deinde cellulam sibi illic cum exigua ecclesia fabricavit, ubi Quadragesimali tempore perseverans, jejuniis et orationibus operam dabat, et si quando de ecclesiasticis negotiis furari poterat, ad eandem cellulam, velut ad dulcium epularum convivium, recurrebat. Illic denique fluentum divinæ contemplationis avidis mentis suæ faucibus hauriebat, unde postmodum arentia proximorum pectora sanctæ prædicationis poculo recreabat. Illo plane loco quasi pro balneo utebatur. Ibi enim curabat abluere, si quam ex sæcularium hominum colloquutione, aut verbi, aut cogitationis maculam contraxisset; et pulverem mundanæ conversationis, sine quo hæc humanæ mortalitatis via non carpitur, crebris illic lacrymarum fontibus expiabat. Ille igitur locus, qui sancto viro in vita tam dilectus et familiaris exstitit, post mortem quoque ejus sepultura meruit insigniri. Nam corpus ejus, in saxea arca reconditum, juxta parvam basilicam quam ipse construxerat est collocatum.

CAPUT II.

Translatio corporis; miracula.

Hæc igitur, quæ de vita beati viri ad nostram potuerunt pervenire notitiam, non quidem sunt a nostris relatoribus visa, sed succedentium generationum celebri memoria divulgata.

Quidam autem antiquus admodum senex, et corpore marcescente jam tremulus, nostris nuper temporibus exstitit, qui se vidisse hujus B. Mauri nepotem, Constantium videlicet nomine, episcopum Cæsensatis Ecclesiæ testabatur. 422 Sed quoniam de vita B. Mauri ea quæ nobis audire contigit stylo corrente digessimus, nunc qualiter omnipotens Deus ad gloriam sui nominis ejus merita revelaverit breviter explicemus.

(156) Est autem nunc celebre monasterium in prædicto monte in quo vir Dei orare consueverat, ad honorem B. Dei Genitricis et Virginis constitutum, ubi mons Mauri ex antiqua populi consuetudine

hic D. Mariam Montanam nuncupant, sacra. Loco nomen est mons Mauri, a D. Mauro Cæsensatium antistite, qui hic sanctissime vitam egit; occidentem et septentrionem spectat, estque monachorum D. Benedicti habitatio.

dicitur, quia locus ille non immerito sancti viri A vocabulo decoratur.

Cum igitur arca illa ubi beati viri corpusculum claudebatur, juxta præfatam ecclesiam, terræ undique crescente congerie, delitesceret, et vix saxi ipsius summitas solo tenus emereret, contigit ut homo quidam cum litaniis adveniens, soluta caligæ ligula, repente illic pedem poneret, et, nil tale existimans, secure ligaret. Vincito igitur talo, cum jam vellet abscedere, pedem nullo modo potuit amovere. Cumque diu conaretur, et, omnia tentans, huc illucque se verteret, pes nihilominus stabat immotus et quibusdam clavis saxo tenebatur affixus. Stabat miser ignoti criminis reus, et qui sibi corrigiam ligare voluerat, semetipsum potius saxo ligasse dolebat. Volebat stare, sed una innixus planta non poterat; optabat jacere, sed a suo pede corrui non valebat. Tandem, repentino populi adventante concursu, alii malleis, alii securibus gestientes partem lapidis præciderunt, et post multa vix hominem de saxo exculpere potuerunt. Mox lætantis turbæ clamor exoritur, mira Dei virtus attollitur, et B. Mauri tumulus dignus reverentia judicatur.

Idem prædicti cœnobii monachus, Teuzo (157) videlicet nomine, grandævus jam et ipsa canitie venerandus, cujus hæc relatione didicimus, aliud miraculum retulit quod nequaquam silentio præterimus. Aliquando ipse prædictus frater acerrima vi febrium urgebatur. Cumque nulla medicinali cura, nullo prorsus humano studio ad incolumitatis statum redire potuisset, cuidam suæ materteræ religiosæ, videlicet sanctimoniali, nocturno silentio B. Maurus apparuit, eique dixit: Si vis, inquit, nepotem tuum ex ea quam patitur ægritudine convalescere, denuncia ei ut super sepulturam meam signum sanctæ crucis infigat, totoque anno solemnitatem mihi se celebrare devoveat. Cumque ille beati viri oraculum, quod sanctimoniali referente cognovit, gratanter impleret, mox ut ferream crucem super tumulum fixit; deinde commotis visceribus præcipitanter evomuit, atque ita protinus omnem ignei languoris molestiam, velut ipso vomitu egerente, projecit; jamque præstinæ sanitati integritate restitutus, dignas Salvatori Deo gratias retulit, et B. Mauri miraculum, quod in se expertus fuerat, ad gloriam nominis Dei multis indicare curavit.

423 Jam igitur celebri utriusque signi fama volitante per populum, cœperunt multi ad sacras beati viri reliquias devote concurrere, piisque ejus meritis suas animas attentius commendare; nonnulli etiam diversis valetudinum incommoditatibus laborantes, dum vel detritam sepulcralis marmoris limaturam

biberent, vel beati confessoris misericordiam fuis tantummodo precibus implorarent, sani et incolumes ad propria sunt reversi, quocumque fuissent vinculo ægritudinis obligati. Videres miserabilium languidorum soluta cadavera alieno prius adminiculo sustentante deferri, qui mox cum magna exultatione atque tripudio remeabant saluti præstinæ reparati.

Cumque tot miraculis coruscantibus magis præclara B. Mauri fama crebresceret, et virtutes quas per eum Dominus ostendebat, non solum contigua quæque, sed et remotiora locorum spatia personarent, tandem, convocatis episcopis vicinarum urbium multisque populorum turbis undique confluentibus, certatim arca illa in qua beati viri patrocinia reconducuntur, effoditur, et, terebrato pariete ecclesiæ, inter absidam et altare cum hymnis et laudibus summa diligentia collocatur. Processu vero temporis eadem basilica major facta est, atque, ut in præsentiarum cernitur, festivius decorata, ubi, ad declaranda B. confessoris merita, multa sunt usque in præsentem diem, Deo operante, miracula, ex quibus nos pauca perstringimus, quæ nimirum hi qui nobis referunt se vidisse testantur.

CAPUT III.

Varia ad reliquias miracula.

Papa Gerbertus (158) juxta Cæsenam castrametatus erat, ejusque oppidum circumfusi exercitus obsidione vallabant (159). Tunc temporis ad B. Mauri tumulum delatus est quidam rusticus, gemina morborum passione depressus, contractus videlicet ac cæcus; sed postquam est oratum, et lux amissa ad oculos rediit, et rigida membra fugatus languor absoluit. Protinus videns se homo sanitati tam mirabiliter redditum, utpote quas valebat gratias agens, beato se Mauro servum perpetuo jure contradidit, mansurumque se in ejus obsequio, donec adviveret, devotavit. Qui, perceptæ salutis munere pene per decennium fruens, postmodum fragilitati carnis enerviter cessit, uxoremque sibi non fausto conjugio copulavit. Mox enim ut luxuriandi voluptate positus est, oculorum lumen funditus perdidit, et 424 quandiu vixit, in eadem cæcitate permansit. Et certe dignum fuerat ut qui, a jure B. Mauri, cui se mancipaverat, se subtrahens (160), libidinis jugo turpiter colla supposuit, donum quo a bono Domino fuerat ditatus amitteret: et qui in interiores sponte ceciderat, invitus exteriores tenebras incurrisset.

Alio quoque tempore dæmoniaca quædam ad altare beati viri deducta est, quam tanto pestifer spiritus furore repleverat ut, eam sibi quasi organum fa-

J. BOLLANDI NOTÆ.

(157) Sur., Tenzo.

(158) Gerbertus primum Rhemensis, deinde Ravennas archiepiscopus fuit, an. 999 Romanus pontifex factus et Silvester II dictus obiit ann. 1003.

(159) Rubeus, lib. v: *Sequenti anno (1000) Silvester Cæsenam admoto exercitu circumscidit: qua causa pontificem impulerit incertum. Sigonius De*

regno Italiæ lib. vii, eodem anno: Silvester Urbevæ profectus, temp. ejus civitatis multis salutaribus legibus vixit et Cæsenam admoto exercitu circumscidit.

(160) Videtur desiderari se subtrahens, aut quid simile, monuit Surius.

ciens, multa per os ejus sacrilega et insana proferret, diras voces emitteret, et velut canis rabida crebris baubantibus (161) elairaret. Triduo autem postquam illuc perducta est, vehementi quodam impetu sanguinem vomuit, et ita malignum spiritum a quo tenebatur ejecit.

Alia quædam mulier, necessitati rei familiaris plusquam deberet intenta, in festivitate sancti Rophilli (162) triticum purgare non timuit; sed dum beato confessori digni honoris reverentiam non exhibuit, dignæ animadversionis sententiam non evasit. Nam illico, divino percussa iudicio, brachiis attractis obliguit, et, eodem modo ac si capisterium (163) adhuc ventilare videretur, tremere infeliciter cœpit. Hæc itaque ante beati Mauri altare deducitur, et in prædicta solemnitate nunquam se ulterius quippiam B tale facturam instantissime pollicetur; mox largissima omnipotentis Dei misericordia clementer adfuit; et stupida mulieris brachia ad libertatem proprii vigoris pleniter reformavit.

Rursus alia mulier profluvium sanguinis patiebatur; quæ cum insanabili plaga jugiter vexaretur, et hæc atque illa tentans nullum salutis potuisset invenire remedium, tandem in extremis angustiis constituta reperit necessitas ipsa consilium. Nitido itaque juxta possibilitatem suam linteo B. Mauri mausoleum cooperuit, et ita divinitus liberata omnem prorsus molestiam luridi languoris evasit. Enimvero cum Apostolus dicat: *Fide mœdians corda eorum* (Act. xv, 9), quia mundo corde, utpote plena fide, beati viri tumulum tetigit, digne promeruit a profluentis sanguinis immunditia liberari.

Item alia mulier ita erat violentissimi languoris immanitate contorta, ut, soluto naturæ ordine, ora teneret post se, cervicem ferret ante se. Quæ similiter super B. Mauri memoriam linteum posuit, et protinus, sanitate recepta, quibusque membris jus suum natura restituit, et ad tenendum vigorem proprium arteriarum organa temperavit.

Alia quoque mulier amisso lumine de Aquitaniæ 425 finibus deducta est, quæ, Gallicæ animositatis genium servans, et ex more patriæ verba violenter infringens, obstinatissime testabatur quod nunquam

A inde recederet, nisi per B. Mauri merita lumen quod amiserat recepisset. Sicque magno fidei fervore succensa breve tuguriolum juxta ecclesiæ parietem compilavit, ut quodammodo potius habitaculum quam præparare videretur hospitium. Cumque per octo dies instantissime fuisset oratum, lumen quod quærebat divina gratia largiente recepit, et dignas illuminatori suo Deo et Mauro ejus famulo gratias retulit.

Popiliensis (164) dioceseos turba ad B. Arduini (165) limina orationis causa tendebat; cumque per oratorium B. Mauri transitum habuisset, contigit ut quædam ex illis femina, genu abbatis ipsius monasterii humiliter osculata, commeandi licentiam peteret, quæ, vix unius sagittæ emissionem progressa, arrepta mox a dæmonio, in terram projicitur, concutitur, volutatur, et multa convicia adversus eundem abbatem mordaciter evomebat. Hæc itaque ante B. Mauri altare deducta, non multo post divinæ virtutis est imperio liberata, ita ut, redeuntibus sociis, jam sibimet reddita, simul cum eis sana et incolumis reverteretur ad propria.

Hæc itaque, fratres charissimi, de virtutibus quas omnipotens Dominus per beatum confessorem suum Maurum operari dignatus est, pauca perscripsimus, ut ad glorificandam divinæ majestatis potentiam vestræ charitatis studium incitemus. Qui, dum nobis adhuc in via positus miraculorum suorum dignatur exhibere virtutem, per hæc nos ad capessendam cœlestis patriæ invitatur et provocatur hereditatem; testante Psalmista, qui ait: *Virtutem, inquit, operum suorum annuntiabit populo suo, ut det illis hereditatem gentium* (Psal. cx, 6, 7); quatenus, dum ipsa sanctorum sepulcra tot miraculis radiare conspicimus, de immensa eorum gloria, qua jam cum Christo regnant, minime dubitemus, ut, despectis terrenis, illuc se noster animus jam per desiderium transferat ubi se gaudere in perpetuum sperat, illuc se libere spiritus dirigat ubi imperator cœli Christus cum supernæ curiæ senatoribus ineffabiliter regnat, cui sit gloria et imperium cum cœterno Patre et Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

J. BOLLANDI VITÆ.

(161) Editum erat in Surio, *naubatibus*, librarii D culpa; *baubant*, sive *baubantur*, βαύβορι et βαύβορα, *canes*.

(162) Colitur S. *Rophilus*, sive *Rofilus*, aut, ut Leander Albertus scribit, *Rofillus*, 18 Julii.

(163) Vetus ms. Glossarium: *Capisterium est vas quoddam quo frumenta purgantur*. Vox etiam Columellæ usurpata lib. II, cap. 9.

(164) *Forum Popilii* oppidum est in via Æmiliæ, aliis *Forum Pompilii*, corrupte *Forum Populi* dictum in variis itinerariis; vulgo *Forlunpopoli*, et sæpe

Forlipiccolo, id est *Forum Livii minus*; nec immerito, cum, ut auctor Leander, funditus circa an. 1570 excisum, annis 20 post, a Sinibaldo Ordelaffo Foroliviensium principe reedificatum sit, qua nunc cernitur forma. Distat Cæsena 6 millibus passuum, sedes episcopalis *Foro Popilii Brituniorum*, sive *Forum Fruentinorum*, aut *Druentinorum*, urbem propinquam, translata.

(165) De B. *Arduino* presbytero Ariminensi agemus 15 Augusti.